

Kalbos lavinimo galimybės namuose – būsimų pirmokų kalba

Nemaža dalis vaikų netaria arba netiksliai taria kai kuriuos garsus. Netaisyklinga tartis gali neigiamai veikti vaiko asmenybės formavimąsi. Dažnai tokie vaikai stengiasi likti nuošalyje, mažiau kalbėti, kartais lėčiau formuojasi ir kalbos gramatinis taisyklingumas ar kaupiamasis žodynas. Nepaprastai svarbu, jog kalbėjimo, kalbos ir rašymo sutrikimus tėvai ir ugdytojai kuo anksčiau pastebėtų. Ugdyti harmoningą vaikų asmenybę neįmanoma, jei jų kalba nepakankamai tobula. Todėl labai svarbu laiku jiems padėti, taisyti netaisyklingą tarimą, priminti, kaip reikia taisyklingai kalbėti. Juk graži, taisyklinga kalba – tai raktas į sėkmę.

Taisyklingą vaikų kalbą ugdo logopedai, pedagogai tačiau ir patys tėvai gali padėti savo vaikams.

Keletas patarimų tėvams kaip padėti ugdyti vaiko kalbą namuose:

Vaiko kalbos lavinimo galimybės yra labai palankios ir pakankamai plačios tėveliams būnant su vaikais namuose, nes kalbą lavinti galime čia ir dabar betarpiškai bendraujant su vaiku. Esminis dalykas, ką turėtume prisiminti – tai kalbėtis su vaiku. Kalbėtis su vaiku reikia pradėti dar jam jaukiausiai įsitaisius motinos iščiose, nes nuo trečio iki devinto vaisiaus vystymosi mėnesio formuojasi kalbos padargai, jie pradeda funkcionuoti.

Jei vaikas dar nekalba, tai nereiškia, kad jis nesupranta kalbos. Nekalbantis vaikas gali atsakyti žvilgsniu, šypsena, gestu, taip sukuriant abipusę komunikaciją. Atsakydamas į garsinius dirgiklius, vaikas reaguos kūno judesiais. Vaikų kalbos raida sparčiai lavėja kiekvieną dieną, todėl kalbinis bendravimas vaikui būtinas kaip kūdikiui - motinos pienas.

Ypatingai sparčiai lavėja vaiko kalba trijų – keturių metų amžiaus. Tokio amžiaus vaikai dažniausiai pradeda lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigas, kur pedagogai kryptingai dirba su vaiku pagal vaiko amžių atitinkančias ugdymo programas.

Kalbos lavinimo sėkmė yra čia pat – tai yra betarpiškas kalbėjimas su vaiku. Kalbą lavinti galime įvairiose aplinkose: kambaryje, kieme, sode, darže... Puikiausios kalbos lavinimo galimybės atsiveria stebint gamtos reiškinius namuose pro langą ir aptariant, pavyzdžiui - koks oras lauke? Šviečia skaisti saulutė, ar grėsmingai pūpsa tamsūs debesys danguje, praskrido žviturus žvirbliukas, ar nutūpė linksmoji zylutė ant palangės. ! Ten pievelėje šalpusnio galvelė kyšo, o štai čia - kiaulpienė pražydo. Tada galime pastebėti, kad šalpusnio pavadinimas susideda iš dviejų žodžių - šalta pusnis, o kiaulpienė - iš žodžių kiaulė ir pienas ir t.t.. Taip nejučiomis supažindinsime vaikus su sudurtiniais žodžiais. Panašiai galime mokyti grupės daiktų apibendrinamuosius žodžius. Labai svarbu patiems tėvams taisyklingai kalbėti, nesistengti „sumažėti“ ir kalbėti „švepluojant“. Vaikas turi girdėti aiškiai, taisyklingai tariamus žodžius bei sakinius. Pirmiausia mažieji sukaupia didelį žodžių bagažą, taip sudarydami sąlygas ne tik pavadinti daiktus ar veiksmus, bet sukurti galimybę atverti rišlaus pasakojimo vartus. Paprastai vaikai kalba daug, o tėveliai tuo metu galėtų švelniai pakoreguoti sakinuko struktūrą, papildyti sakinį naujais žodžiais, pamokyti pilnai išsakyti norimą mintį.

Knygelių skaitymas – tai vienas nuostabiausių kalbos lavinimo šaltinių. Kiek gražiausių pasakų, enciklopedijų, žinytų ir žodynų yra daugelio vaikų namuose. Štai šituo lobiu ir pasidžiaukite mokydami namuose. Svarbu su vaikais kalbėtis, aptarti perskaitytus kūrinius. Grožinius kūrinius galima iliustruoti, inscenizuoti, pasakoti sukuriant naują pabaigą ir pan.

O koks džiaugsmas yra vaikiška animacija! Kiek čia emocijų, susižavėjimo, nuostabos ir kitų jausmų galime patirti. Svarbiausia – pasikalbėti, aptarti filmų turinį. Ypatingai svarbu paaiškinti „kovingų“, kaip vaikai įvardija, filmukų siužetus. Svarbu, kad vaikas nesusitapatintų su netinkamai besielgiančiu veikėju.

Apibendrinant galima pasakyti, kad kalba savaime nesivysto. Ją vaikas išmoksta bendraudamas su suaugusiais, pamėgdžiodamas juos ir jų padedamas. Kuo daugiau nuo mažens su vaiku kalbėsime, tuo lengviau ir sėkmingiau vaikas mokysis kalbos.

Labai svarbu visus kalbos trūkumus pašalinti iki vaikas pradės lankyti mokyklą. Tad besiruošiant mokyklai reikia atkreipti dėmesį į savo vaiko kalbėjimo ir kalbos ypatumus:

- ar girdi tariamus garsus, skiemenis;
- ar skiria nurodytą garsą iš kitų garsų;
- ar skiria garsą skiemenyse, žodžiuose;
- ar girdi pirmą ir paskutinį žodžio garsą;
- ar gali išvardyti visus žodžio garsus;
- ar geba atsakyti į klausimus ne vienu žodžiu o sakiniu;
- ar perpasakoja trumpą nuotykią ar pasakėlę;
- ar suvokia prasmingo teksto sandarą: žino, kad turi būti pradžia, įvykiai ir pabaiga;
- ar geba išstarti sudėtingesnius žodžius (trijų, keturių skiemenų);
- ar derina žodžių galūnes sakiniuose;
- ar vartoja apibendrinančias sąvokas (avalynė, vaisiai, transporto priemonės ir t.t.);
- ar teisingai vartoja prielinksnius (nuo, ant, į, per, virš, už, tarp, po);
- ar sudaro žodžius su priesagomis (-ukas, -ytis, -utė, -ininkas ir kt.);
- ar lygina daiktus pagal dydį, aukštį;
- ar vartoja sąvokas (tiek pat, po lygiai, daugiau, mažiau kt.);
- ar suvokia aplinkoje vartojamų įprastų žodžių, frazių prasmes;
- ar jaučia, supranta, kad žodžiai gali būti daugiareikšmiai;
- ar taisyklingai laiko pieštuką;
- ar kopijuoja raides (spausdintines);
- ar skiria raides nuo kitų simbolinių ženklų;
- ar piešia raštus, ornamentus, rašytinių raidžių elementus.

Kalbos ugdymas neatsiejamas nuo kasdieninio vaikų gyvenimo. Kuo daugiau bendraujame su vaikais tuo lengviau ir sėkmingiau jie mokysis.

Daug informacijos kalbos lavinimui galima rasti internetinėse svetainėse:

www.zibureli.lt

www.mudubudu.lt

www.gudrutis.lt

www.mokinukas.lt

Parengė logopedė Dalia Ješkevičienė

